

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра
з теми

**ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА БІНАРНИХ УРОКАХ МИСТЕЦТВА ТА
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка II курсу, групи
РОб1-М17з
Спеціальності 013 Початкова освіта
Білійчук Ярослава Юріївна
Керівник Борисова Т.В., кандидат
педагогічних наук, доцент
Рецензент Мартіна О.В., кандидат
філологічних наук, доцент

м. Кам'янець-Подільський
2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА БІНАРНИХ УРОКАХ МИСТЕЦТВА ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
1.1. Пізнавальний інтерес як фактор формування особистості.....	9
1.2. Сучасні технології активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи.....	14
1.3. Бінарні уроки мистецтва і англійської мови у контексті формування пізнавальних інтересів молодших школярів.....	27
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА БІНАРНИХ УРОКАХ МИСТЕЦТВА ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
2.1. Діагностика стану сформованості пізнавальних інтересів учнів початкових класів.....	42
2.2. Технології формування пізнавальних інтересів молодших школярів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови.....	54
2.3. Хід і результати дослідно-експериментальної роботи з впровадження технологій формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови.....	72
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

Актуальність дослідження. В центрі уваги сучасної системи початкової освіти знаходиться особистісно-орієнтоване навчання, яке покликане не лише надавати учням необхідний обсяг предметних знань, умінь і навичок, але й розвивати їх індивідуальність, удосконалювати особистісні якості, формувати здатність до постійного пошуку нової інформації, прагнення до самоосвіти і самоудосконалення.

У Концепції нової української школи однією із ключових компетентностей визнано: «Уміння навчатися впродовж життя». Ця компетентність передбачає «здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя» [31].

Тому кожен прогресивний вчитель повинен вбачати у довірених йому дітях суб'єктів педагогічного процесу, які мають право на висловлення своїх думок, реалізацію особистих прагнень та інтересів. Слід наполегливо працювати над тим, щоб віднайти особливі шляхи до дитячої особистості, які допоможуть пробудити її інтелектуальні і моральні сили, активізувати всі емоційні резерви і досягти появи власної зацікавленості дитини у розширенні свого кругозору, у набутті нових знань, вмінь, у пізнанні нових форм оточуючої їх дійсності.

Ефективним засобом активізації пізнавальних інтересів молодших школярів є проведення нестандартних уроків, які своєю новизною, відходом від усталених стереотипів і догм сприяють утворенню у них відчуттів захопленості новою діяльністю, насолоди від здобуття нової інформації, непримусовості навчальної роботи, що посилює їх пізнавальні інтереси як в царині окремого предмета, так і в навчанні загалом.

Значний потенціал для формування пізнавальних інтересів учнів початкової школи мають бінарні уроки англійської мови та мистецтва. Це пояснюється тим, що знання іноземної мови у поєднанні з компетентністю у сфері мистецтва та культури виступають невід'ємними і дуже важливими характеристиками сучасної людини. Крім цього, навчальні матеріали, які вивчаються на цих шкільних уроках, містять дуже багато споріднених тем, можуть бути органічно поєднаними одні з одними і виступати унікальною і своєрідною раціонально-емоційною платформою, на основі якої можна вибудувати ефективну траєкторію розвитку пізнавальних інтересів дітей.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Проблема пізнавального інтересу як фактору розвитку особистості глибоко і різноаспектно досліджувалась корифеями вітчизняної педагогіки: В.Сухомлинським, К. Ушинським, Г. Ващенко.

Питання технологічного забезпечення процесів активізації пізнавальних інтересів молодших школярів піднімалися і висвітлювалися у наукових працях таких представників нинішньої освітянської спільноти, як М. Варій, Г.Селевко, Д.Гриб, П.Щербань, О.Савченко, Н. Кудикіна, В. Семенов, М. Скаткін, Т. Головань, Н. Белявіна.

Проблематика проведення бінарних уроків широко висвітлена у науковому доробку таких вчених, як В.Рекуненко, Л.Зеленська, М. Ковальчук, Г.Липак, М. Кульчинська.

У досить багатьох наукових працях висвітлено також ефективні підходи до розв'язання проблеми використання міжпредметної інтеграції, впровадження різних мистецьких елементів в процес вивчення школярами іноземної мови. Цьому присвячено наукові дослідження С. Ніколаєвої, Е. Комарової, Е. Ларіної, В.Лобанової, Н. Власової, Л. Загорної.

Належно оцінюючи широку наукову розробленість проблеми формування пізнавальних інтересів дітей на уроках іноземної мови, зокрема засобами різних видів мистецтв, все ж таки можна констатувати, що окремі

питання досі залишаються лише поверхово означеними і потребують більш ретельного і цілеспрямованого наукового опрацювання.

Так, наприклад, деякої деталізації потребують питання саме комплексного застосування на уроці англійської мови різних видів мистецтв (театру, музики, образотворчого мистецтва), належного використання їх потенціалу з метою активізації пізнавальних інтересів дітей. Також особливу увагу варто звернути на можливості нестандартних форм роботи з дітьми (бінарних уроків), дослідити можливості співвіднесення навчальних матеріалів шкільних предметів «Англійська мова» та «Мистецтво», розробити програму спільних дій двох вчителів, націлену на формування пізнавальних інтересів дітей тощо.

Ці міркування спонукали нас більш детально дослідити окреслену проблему і зумовили вибір теми магістерської роботи: «Технології формування пізнавальних інтересів молодших школярів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови».

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробці та доведенні ефективності технологій формування пізнавальних інтересів молодших школярів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови.

Гіпотеза дослідження: ефективність процесу формування пізнавальних інтересів дітей значно прокращиться за умов впровадження у навчальний процес початкової школи такої нестандартної форми роботи з дітьми, як бінарні уроки мистецтва та англійської мови, на яких застосовуватимуться спеціальні технології інтегративного характеру, засновані на єдності мовного та мистецького розвитку дітей та орієнтовані на активізацію їх пізнавальної діяльності.

Об'єкт дослідження – процес формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів в умовах навчальної діяльності.

Предмет дослідження – технології формування пізнавальних інтересів молодших школярів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови.

Завдання дослідження.

1. Вивчити і проаналізувати наукові дослідження з питань сутності, змісту і педагогічного значення пізнавального інтересу у контексті можливостей його впливу на розвиток особистості. Визначити компонентну структуру пізнавального інтересу.
2. З'ясувати особливості сучасних технологічних підходів до розв'язання проблеми активізації пізнавальної діяльності дітей. Уточнити зміст поняття «педагогічні технології» та «технології активізації пізнавальних інтересів дітей».
3. Визначити можливості бінарних уроків мистецтва та англійської мови для покращення пізнавальної діяльності молодших школярів, окреслити потенціал інтегративних технологій поєднання мовного та мистецького розвитку дітей як педагогічного інструменту розвитку їх пізнавальних інтересів.
4. Визначити критерії, показники та виявити рівні сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів.
5. Дослідити стан досліджуваної проблеми у практиці сучасної шкільної початкової освіти.
6. Розробити й експериментально перевірити технології формування пізнавальних інтересів молодших школярів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови.

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз психолого-педагогічної наукової літератури з проблеми дослідження, аналіз наукових праць методичного характеру з питань технологічного забезпечення процесу формування пізнавальних інтересів дітей на уроках мистецтва а англійської мови;
- педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний), що засновується на спостереженні за процесом формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів на бінарних заняттях з мистецтва та англійської мови;

– анкетування, бесіди з вчителями-практиками (з англійської мови і мистецтва) і учнями початкових класів, статистична обробка результатів дослідно-експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження: Кам'янська ЗОШ I-III ступенів, с. Кам'янка Глибоцького району Чернівецької області.

Наукова новизна дослідження:

- систематизовано теоретичний матеріал з досліджуваної проблеми;
- визначено компонентну структуру пізнавального інтересу молодших школярів;
- уточнено поняття «педагогічна технологія»;
- уточнено поняття «технології активізації пізнавальних інтересів дітей»;
- сформульовано критерії, показники і рівні сформованості пізнавального інтересу молодших школярів;
- розроблено елементи технологічного забезпечення процесу формування пізнавальних інтересів молодших школярів на бінарних уроках мистецтва та англійської мови.

Теоретичне значення дослідження полягає у збагаченні і розширенні наукових уявлень щодо можливостей інтегрованого вивчення мистецтва та англійської мови як педагогічного інструмента формування пізнавальних інтересів молодших школярів.

Практична значущість магістерської роботи полягає у тому, що розроблені технологічні елементи проведення бінарних уроків мистецтва і англійської мови можуть застосовуватись в навчальному процесі початкової школи і виступати не лише ефективним засобом активізації пізнавальних інтересів дітей, а й слугувати додатковими резервом для розвитку у них креативного мислення, творчих здібностей, уяви, спостережливості, фантазії тощо.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом доповіді на науковій конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського

національного університету імені Івана Огієнка, а також у процесі виступів на методичних об'єднаннях учителів іноземної мови.

Публікації. Окремі теоретичні положення і висновки дослідження викладено в одній одноосібній науковій публікації авторки.

Структура магістерської роботи обумовлена логікою наукового пошуку і включає вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, що нараховує 64 найменування і додатки. Обсяг магістерського дослідження – 87 сторінок основного тексту. Список використаних джерел – 6 сторінок. Робота містить 5 таблиць.

ВИСНОВКИ

У виконаній магістерській роботі систематизовано теоретичні матеріали з досліджуваної проблематики, визначено сучасний стан її вирішення у практиці шкільної початкової освіти, розроблено та експериментально апробовано нові засоби технологічного забезпечення процесу формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами бінарних уроків мистецтва та англійської мови.

На підставі аналізу результатів дослідження сформульовано такі висновки:

1. Цілеспрямований розгляд наукових матеріалів з питань сутності і змісту пізнавального інтересу як фактора формування особистості призвів до висновку, що пізнавальний інтерес є особливим психологічно-інтелектуальним особистісним утворенням, яке виникає завдяки зовнішнім стимулам і впливам, і комплексно віддзеркалюється у здатності дитини до осмисленої, вмотивованої і емоційно-комфортної самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Компонентна структура пізнавального інтересу містить: інтелектуальну складову (передбачає наявність проявів активної інтелектуально-осмислювальної діяльності у процесі навчальної роботи); вольову складову (характеризується наявністю ознак вольового підходу до власної діяльності, виявами дисциплінованості, вмінь самоорганізації тощо); емоційну складову (віддзеркалюється у різноманітних емоційних реакціях на виконувану діяльність) ; складову вільного вибору діяльності (відображає ініціативність і самостійність дитини щодо власного вибору тих або інших форм навчальної роботи, що засвідчує її інтерес до неї).

2. З'ясовано зміст і специфіку сучасних технологій активізації пізнавальної діяльності школярів, серед яких переважають інтерактивні, ігрові, комп'ютерні технології, засновані на засадах широкого використання мистецьких засобів (музики, театру, образотворчого мистецтва) . Саме такі базові технології містять достатню кількість ресурсів, здатних справляти

значний вплив на особистість дитини і сприяти формуванню її пізнавальних інтересів.

3. На основі опрацювання наукових джерел методичного характеру розроблено наукове підґрунтя дослідно-експериментальної роботи: *уточнено поняття «педагогічна технологія»*, яке, на нашу думку, можна трактувати як особливий спосіб організації процесу навчання і виховання дітей, який орієнтований на досягнення оптимальних результатів у їх діяльності, передбачає системність у плануванні та вирішенні різноманітних педагогічних завдань, засновується на взаємодії вчителя та учня, забезпеченні зворотнього зв'язку між ними, а також характеризується доцільним використанням інтелектуальних ресурсів (інформації, знань, ідей тощо) та застосуванням необхідних технічних засобів (візуальних, аудіальних, мультимедійних технологій); *уточнено поняття «технології активізації пізнавальних інтересів дітей»*, які ми розуміємо як сукупність способів організації навчальної діяльності дітей, а також інтерактивних, ігрових, комп'ютеризованих форм і методів роботи із школярами, які активізуюватимуть їх мислення, інтенсифікують емоційну сферу і допоможуть учням із захопленням та інтересом працювати над вирішенням навчальних проблем.

4. Визначено специфіку бінарних уроків англійської мови та мистецтва, а також їх значення для формування пізнавальних інтересів молодших школярів. Так, бінарні уроки мистецтва і англійської мови володіють потужними інтеграційними можливостями, здатні комплексно охоплювати процеси мовного і мистецького розвитку дітей, а також завдяки незвичності і оригінальності використовуваних форм і методів роботи можуть виступати дієвим підґрунтям для вибудови ефективної траєкторії розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів.

5. Критеріями сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів визначено: *пізнавальну активність* (відображається у інтенсивності

запитань, концентрації уваги, зосередженості, позитивних емоційних переживаннях і почуттях під час пізнавальної діяльності, у потребі дитини в інтелектуальних досягненнях, у прагненні висловити свою думку, обмінятися думками з товаришами та вчителем); *пізнавальну самостійність* (інтерес до виконання певної навчальної діяльності, прояв ініціативи і самостійності в постановці завдань і виборі способу реалізації задуманого, самостійне звернення до додаткових джерел знаходження необхідної інформації (додаткової літератури, періодичних видань, інтернет-ресурсів тощо)); *інтерес до позакласної діяльності з предмета* (зацікавленість у позакласній діяльності з предмета, інтерес до даної діяльності, зацікавленість в самому процесі такої роботи, привабливість для дитини нових фактів і явищ, прагнення знайомитись з додатковою літературою, періодичними виданнями, інтернет-ресурсами тощо, прагнення ділитись новими враженнями з однокласниками).

6. Визначено три основні блоки, на яких засновуються технології формування пізнавальних інтересів молодших школярів. У відповідності до основних видів мистецтв, ресурси яких доцільно застосовувати на бінарних уроках англійської мови та мистецтва, цими блоками виступають: образотворчий або візуальний блок, в якому на формування пізнавальних інтересів школярів спрямовуються різноманітні форми і методи образотворчої роботи з молодшими школярами; музичний або аудіо-блок, у якому за підтримки музичного мистецтва здійснюється активізація інтересу дітей до вивчення іноземної мови; театральний блок, у якому закумульовано різноманітні форми і засоби театральної діяльності, які забезпечують стійкий пізнавальний інтерес школярів і «працюють» на оптимізацію їх мовленнєвого і мистецького розвитку.

7. У процесі дослідницької роботи розроблено і апробовано елементи технологічного забезпечення процесу формування пізнавальних інтересів дітей на бінарних уроках мистецтва та англійської мови: творчі завдання мистецького спрямування (виготовлення художнього колажу,

аналіз-інтерпретація твору образотворчого мистецтва (картини, скульптури, архітектурної будівлі, оригінальної мистецької техніки); творчий художньо-конструкторський проект з елементами пошукової діяльності (створення ілюстрованої міні-книжки); ігрову методику (рольова гра в ексурсовода і екскурсантів на основі відтворення зображених на живописному полотні подій); театралізацію казки на англійській мові, що включає елементи акторської, режисерської, художньо-декораторської, музично-виконавської діяльності дітей; творчо-практичні завдання з виконання пісенного репертуару англійською мовою (з підбором музичного супроводу на дитячих шумових інструментах, з використанням фонограм караоке).

8. Результати проведеного дослідження підтвердили його гіпотезу. Доведено, що процес формування пізнавальних інтересів дітей значно покращився внаслідок впровадження у навчальний процес початкової школи такої нестандартної форми роботи з дітьми, як бінарні уроки мистецтва та англійської мови, на яких застосовувались спеціальні технології інтегративного характеру, засновані на єдності мовного та мистецького розвитку дітей та орієнтовані на активізацію їх пізнавальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: Тези доповідей наук. конф. 4-6 лютого 1996 року / В.О.Дмитренко (відп.ред.). – Х.: Основа 2006. – 88. – с.2.
2. Амонашвили Ш.А. Психологические особенности усвоения второго языка младшими школьниками // Иностранные языки в школе / Ш.А. Амонашвили. – 1986.-№ 2. – С.24-27.
3. Белявіна Н.Д. Деякі методичні проблеми використання нових комп'ютерних технологій в музичній освіті // Культура і мистецтво в сучасному світі: Наукові записки КДУК і М. / Н.Д. Белявіна. – Вип.1. – К.: КДУК і М, 1998. – С.195-201.
4. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів / Н.М. Бібік. – К. : Віпол, 1987. –96 с.
5. Бодалев А.А. Восприятие и понимание человека человеком /А.А. Бодалев. – М.,1982. – С. 46-52.
6. Буряк В. К. Активность учащихся в познавательной деятельности / В.К. Буряк // Педагогика. – М., 2007. – № 8. – С. 71-82.
7. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки: Навчальний посібник для студ. вищ. навч. Закладів / М. Й.Варій. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 375 с.
8. Ващенко Г.Г. Загальні методи навчання: посібник для педагогів / Григорій Григорович Ващенко. – Полтава: Ред. газети «Полтавський вісник», 1994. - 410 с.
9. Власова Н.С., Гриб Г.В. Метод интеграции в изучении английского языка и деятельности школьного театрального кружка / Н.С. Власова, Г.В. Гриб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pandia.ru/text/81/117/60455.php>
10. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник / Н.П. Волкова. – К.: Академія, 2002. – 575 с.

11. Гальскова Н.Д. Педагогическое сотрудничество в контексте современной модели обучения иностранным языкам // Обучение иностранному языку как коммуникативному взаимодействию: Сб. научн. тр. / Н. Д. Гальскова. – Вып. 443. – М., 1999.
12. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання // Рідна школа/ Т. Головань. –2004.– №6. – С. 15 – 17.
13. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.,1997, 556 с.
14. Гриб Д.М. Гра у навчанні шестиліток //Початкова школа /Д.М.Гриб. – К.: Початкова школа, 1985. – №2. –С.54-56.
15. Гріньова В.В. Методичний інструментарій формування знань і умінь молодших школярів з сольфеджіо засобами ігрових технологій [Електронний ресурс] / В.В. Гріньова // Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/zasobi-igrovih-tehnologij-molodsih-skolariv-na-urokah-z-solfedzio-60326.html>
16. Губенко О.В. Стимулювання пізнавальної та творчої інтелектуальної активності школярів за допомогою оцінки // Практична психологія та соціальна робота / О.В. Губенко. – 2005. – № 11. – С. 6-11.
17. Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів // Рідна школа / Л. Данилова. – 2002. – № 6. – С. 18-20.
18. Данилюк А.Я. Учебный предмет как интегрированная система // Педагогика / А.Я.Данилюк. – М. –1997. –№4. – С.24–28.
19. Демішева А. К. Рольові ігри на уроках англійської мови // Англійська мова та література / А. К. Демішева. – 2010. – №13. – С. 23-40.
20. Дербаремдикер О. І. Рольові ігри на уроках англійської мови / О.І. Дербаремдикер. – К., 2009. – 136 с.
21. Загорная Л.П. О разработке интегрированного курса «Иностранный язык и художественное развитие» // Иностранные языки в школе / Л.П. Загорная. – 1992. – №3-4. – С. 5-8.

22. Зайченко І. В. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / І. В. Зайченко. – Чернігів, 2003. – 526 с.
23. Зеленська Л.І. Науково-методичне забезпечення бінарних уроків географії та інших навчальних предметів у профільних класах [Електронний ресурс] / Л.І.Зеленська, Т.В.Черевко // Режим доступу:http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/13/statti/zeleńska.htm
24. Кан-Калик В.А. Педагогическая деятельность как творческий процесс / В. А. Кан-Калик. – М., 1977. – С.46.
25. Киселёва Е.В. Межпредметные связи на уроках иностранного языка [Електронний ресурс] / Е. В. Киселёва // Режим доступу: <http://aneks.spb.ru/metodicheskie-razrabotki-i-posobiia-po-inostr->
26. Ковальчук М. Бінарний урок: одна з форм інтерактивних технологій навчання / М.Ковальчук, Т.Постовалова // Освіта. Технікуми. Коледжі. – 2009. – №2. – С.19–24.
27. Комарова Э.П., Трегубова Е.Н. Эмоциональный фактор: понятие, роль и формы интеграции в целостном обучении иностранному языку // Иностранный язык в школе / Э. П. Комарова, Е.Н. Трегубова . – 2000. – № 6. – С.11-15.
28. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
29. Куварзіна М. В. Англійська мова: Нестандартні уроки. 5–11 класи. 2-ге вид., випр. і доп. / М. В. Куварзіна. – Х.: Ранок, 2010.
30. Кудикіна Н.В. Навчання і виховання шестирічних першокласників / Н.В.Кудикіна. – К.: Рад.шк.,1990. – 255с.
31. Кульчинська М.П. Бінарний урок // Форум педагогічних ідей «УРОК» [Електронний ресурс] / М.П. Кульчинська // Режим доступу: <http://osvita.ua/publishing/urok/>

32. Кучерук В. Учебные игры на уроках истории // Преподавание истории в школе / В. Кучерук. – 1989. – № 4.
33. Лазарева Е.В. Раннее обучение английскому языку средствами искусства: воспитание человеческой природы // Иностранные языки в школе / Е. В. Лазарева. – 1996. – № 2. – С.42-50.
34. Ларіна Є. Ігрова вправа як ефективний засіб навчання іноземної мови в школі // Учитель / Є. Ларіна. – 2001. – №3. – С. 45.
35. Липак Г. Бінарне заняття – дієвий засіб формування професійної компетентності молодших спеціалістів / Г.Липак, О.Оробчук // Освіта. Технікуми, коледжі : навч.-метод. ж-л. –2010. –№2(26). –С.27–28.
36. Лобанова В. Рольова гра на заняттях з англійської мови // Рідна школа / В. Лобанова. – 2002. – №10. – С.51-52.
37. Лозова В.І. Пізнавальна активність школярів / Валентина Лозова. – Харків : Основа, 1990. – 89 с.
38. Малаховська О. Роль інтегрованих уроків у розвитку пізнавальних інтересів учнів // Краєзнавство. Географія. Туризм / О. Малаховська. – 2006. – № 8. – С. 6-7.
39. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності: психологічні умови та дидактичні засоби // Дошкільне виховання / М. Марусинець. – 1999. – № 12. – С. 7-9.
40. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. —Х.: Веста: Видавництво «Ранок» , 2006. — 256 с.
41. Матюшкин А.М. Психологическая структура, динамика развития познавательной активности // Вопросы психологии / А. М. Матюшкин. – 1982. – № 4
42. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Під ред. С. Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328с.

43. Мещерякова В.Н. I can sing // Книга для учителя/ Учебное пособие / В. Н. Мещерякова. – Казань, 2009. – 24с.
44. Миронова Т. В. Використання рольних ігор на уроці англійської мови / Т. В. Миронова. – К, 1996. – 56 с.
45. Морозова Н.Т. Учителю о познавательном интересе / Т. Н. Морозова // Психология и педагогика. – 2007. – № 2. – С. 7–10.
46. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов // Іноземні мови / С. Ю. Ніколаєва, О. М. Шерстюк. – 2002. – № 1. – С.39-46.
47. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / За ред. О. Пехоти. – К., 2002. – 252 с.
48. Осідак В.В. Система контрольних завдань для визначення рівня сформованості англійської граматичної компетенції // Іноземні мови / В. В. Осідак. – Київ: Ленвіт, 2004. – № 3. – С.33-39.
49. Питюков В. Основы педагогической технологии: Учебно-методическое пособие / В. Питюков. – 2-е изд. – М., 1999.
50. Плюхина Ю.В. Межпредметные связи на занятиях по английскому языку // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: сб. ст. по матер. XV междунар. науч.-практ. конф. Часть I. / Ю. В. Плюхина. – Новосибирск: СибАК, 2012. – С. 34-45.
51. Рекуненко В.В. Методика проведення бінарних занять / В.В.Рекуненко. –К. : УМК по підготовці молодших спеціалістів, 1995. – 42 с.
52. Савина С.В. Внеклассная работа по иностранным языкам в средней школе / С. В. Савина. – М.: Просвещение, 1991. – 217 с.
53. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів / Олександра Яківна Савченко. –К. : Радянська школа, 1982.– 176 с.
54. Селевко Г. Современные образовательные технологии: Уч. Пособие / Г. Селевко. – М., 1998. – 143 с.

- 55.Семенов В.Г.Дидактична гра як форма навчання /В.Г.Семенов. //Рад.шк., – 1989. – №3. – С.61-65.
- 56.Скаткин М.Н. Проблемы современной дидактики / М.Н.Скаткин. – М.: Педагогика, 1980. – 96 с.
- 57.Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибр. тв.: в 5-ти т. –Т.3. – К. : Радянська школа, 1977. – С.9-300.
- 58.Сысоев Л.В. Язык и культура: в поисках нового направления в преподавании культуры страны изучаемого языка // Иностранные языки в школе / Л. В. Сысоев. – 2001. – №4.
- 59.Узнадзе Д.Н. Психологические исследования /Д.Н.Узнадзе. – М.: Наука, 1966. – 450 с.
- 60.Ушинський К.Д. Рідне слово. Книжка для тих, хто навчає / Костянтин Дмитрович Ушинський // Вибр. твори: в 2-х т. –К. : Радянська школа. 1983. –Т.2. –С.232–295.
- 61.Фіцула М. М.Педагогіка: Посібник / М.М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 542 с.
- 62.Хабарова Н.М. Розвиток пізнавальної активності учнів четвертого класу на уроках читання [Електронний ресурс] / Н. М. Хабарова // Режим доступу: http://e-works.com.ua/work/4195_Rozvitok_piznavalnoi_aktivnosti_uchniv_chetver_togo_klasy_na_urokah_chitannya.html
- 63.Щербань П. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі //Початкова школа / П. Щербань. –1997. №9. – С.18-20.
- 64.Эльконин Д.Б. Психология игры / Д. Б. Эльконин. –М.: Владос, 1999. – 360 с.